

**ITTRA PASTORALI
FIL-BIDU TAS-SENA PASTORALI
2026-2027**

**MA NISTGHUX NGHADDU
MINGHAJR IL-HADD**

**MILL-E.T. MONS. ANTON TEUMA
ISQOF TA' GHAWDEX**

Il-Ħadd huwa jum sabiħ u differenti mill-granet l-oħra tal-ġimgħa. Sa mill-ewwel żminijiet tagħha, il-Knisja għarfitu bħala l-jum li fih niltaqgħu mal-Mulej Irxox, ma' xulxin u mal-ħajja tagħna stess fid-dawl tiegħu.

Il-Kelma ta' Alla tgħidilna: *“Dan hu l-jum li għamel il-Mulej; ħa nifirħu u nithennew fih!”* (Salm 118:24). Huwa jum ta' festa u ta' ikla, fejn il-Mulej jistieden lil kulhadd għall-mejda tiegħu: *“Għidu lill-mistednin: Ara, il-mejda tiegħi lesta; il-barrin u l-ġhoġiela msemma digà maqtula u kollox lesta; ejjew għall-festa”* (Mt 22:4). Il-Ħadd, għalhekk, huwa l-jum li għamel il-Mulej u li fih jagħtina l-ħajja mill-ġdid.

Il-Ħadd: jum il-Mulej u jum il-Qawmien

Kien l-ewwel jum tal-ġimgħa, il-Ħadd, meta n-nisa marru hdejn il-qabar u sabu li l-ġebbla kienet tneħħiet. Kristu kien qam mill-imwiet (ara Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Lq 24:1-12; Ġw 20:1-18). Għalhekk, għall-Insara, kull Ħadd huwa jum l-Għid li niċcelebraw kull ġimgħa. Mhuwiex sempliċement tifikira ta' ġrajja tal-passat, iżda l-laqqgħa tagħna mal-Mulej ħaj illum.

Sa mill-bidu, id-dixxipli kienu jingabru *“fl-ewwel jum tal-ġimgħa”* biex jisingħu l-Kelma u jaqsmu l-hobż (ara Atti 20:7). San Pawl isemmi wkoll il-ġbir għall-persuni fil-bżonn f'dan il-jum (ara 1 Kor 16:2).

San Injazju ta' Antjokja jgħid li l-Insara jgħixu *“skont il-Jum tal-Mulej”*, għaliex fih seħħ il-bidu tal-ħajja tagħhom fi Kristu. San Ġustinu Martri, fit-tieni seklu, jiddeskrivi lill-Insara bħala komunità li f'jum il-Ħadd kienet tingabar flimkien, tisma' l-Kelma, titlob, tiċcelebra l-Ewkaristija u tiegħu hsieb daww fil-bżonn.

Sa mill-bidu, għalhekk, il-Ħadd kien fl-istess ħin jum ta' qima lil Alla, jum tal-komunità u jum ta' karità.

Il-Ħadd: jum l-Ewkaristija u tal-komunità

Il-qalba tal-Ħadd hija l-Ewkaristija. Kif jgħidilna l-Katekiżmu tal-Knisja Kattolika, *“iċ-ċelebrazzjoni tal-Ħadd u l-Ewkaristija jinsabu fil-qalba tal-ħajja tal-Knisja”* (n. 2177).

Irridu noqogħdu attenti li l-ħafna attivitajiet marbutin ma' wliedna, anki jekk sbieħ u tajbin, ma jbegħduniex minn din il-laqqgħa mal-Mulej. Il-Vangelu jfakkarna: *“Izda daww ma tawx kas; min mar l-għalqa, min għan-negozju tiegħu”* (v. 5), u ma marrux għall-festa.

Meta niġu għall-Quddiesa tal-Ħadd, ma nkunux sempliċement individwi li jiġu biex kull wieħed jitlob għalih innifsu. Niġu bħala poplu, bħala familja, bħala Ġisem ta' Kristu. Nisingħu l-istess Kelma, nieklu mill-istess Hobż, u nixorbu mill-istess Kalċi. Il-Mulej jiġborna flimkien u jagħmilna komunità.

Il-Papa Franġisku fakkarna li mmorru l-Quddiesa biex niltaqgħu mal-Mulej Irxox, jew aħjar, biex inhallu lilu jiltaqa' magħna, nisingħu l-Kelma tiegħu u nitrejq u mill-mejda tiegħu, u b'hekk insiru l-Knisja, il-Ġisem ħaj tiegħu fid-dinja.

Għalhekk, il-Ħadd għandu jkun ukoll jum li fih nerġgħu nsibu lil xulxin: jum li fih il-familja tiekol flimkien, iżżur lil xi qarib jew ħabib li jinsab waħdu, tagħti ħin lit-tfal u liż-żgħażaġh, u tiltaqa' ma' persuni li matul il-gimgha forsi ma jkollniex ħin għalihom.

Il-Ħadd ifakkarna li l-ħajja mhijiex magħmula biss minn xogħol, effiċjenza u produttività. Il-bniedem mhuwiex magna li trid tipproduċi kontinwament. Ahna wlied Alla li għandna bżonn niltaqgħu, inħobbu, irroddu ħajr u nistrieħu.

Il-Ħadd: jum il-mistrieħ

Il-Bibbja tgħidilna li wara l-ħidma tal-ħolqien, Alla “*strieħ fis-seba' jum*” u bierek dak il-jum (ara Ġen 2:2-3). Il-mistrieħ bibliku mhuwiex għażż, iżda waqfien quddiem is-sbuħija tal-ħolqien u quddiem Alla.

Il-Papa Franġisku fakkarna li l-mistrieħ awtentiku mhuwiex ħarba mir-realtà. Huwa l-mument tal-kontemplazzjoni u tat-tifhir; huwa l-waqt li fih nistgħu nħarsu lejn il-ħajja u ngħidu: ‘Kemmi hi sabiħa l-ħajja!’.

Dan huwa messaggġ importanti fi żmien meta tant nies huma għajjenin u għandhom l-impressjoni li jekk jieqfu jaħdmu, kollox jieqaf. Imma Alla jgħallimna li ahna m'ahniex dak li nipproduċu. Il-valur tagħna ma jiddependix mill-ħidma tagħna. Għandna valur għax ahna maħbubin minn Alla.

Għalhekk, il-Ħadd huwa stedina biex nitgħallmu mill-gdid l-arti tal-mistrieħ: mistrieħ tal-ġisem, mistrieħ tal-moħħ, imma fuq kollox mistrieħ tal-qalb f'Alla.

Fl-Enċiklika *Laudato si'*, il-Papa Franġisku jgħid li l-Ħadd għandu l-qawwa li jfejjaq ir-relazzjonijiet tagħna ma' Alla, magħna nfusna, mal-oħrajn u mal-ħolqien (ara n. 237). Huwa jum li jgħinna niskopru mill-gdid il-valur tal-ħajja u jħarisna minn attivizmu bla waqfien, mill-kilba għall-profitt u mill-konsum bla qies.

Il-Ħadd: jum il-karità

Ma nistgħux niċcelebraw il-Ħadd b'mod awtentiku jekk il-qalb tagħna tibqa' magħluqa għall-oħrajn.

San Ġustinu Martri jiddeskrivi kif l-ewwel Insara kienu jaqsmu dak li kellhom ma' dawki fil-bżonn. Mill-ġabra tal-komunità kienu jgħinu lill-iltiema, lill-romol, lill-morda, lill-prigunieri, lill-barranin u lil dawki kollha li kienu jeħtieġu l-għajjnuna.

Kemmi hu sabiħ dan! *Il-Ħadd jibda fuq l-altar u jkompli fit-triq tal-karità*. Dak li nirċievu mingħand Kristu fl-Ewkaristija għandu jsir rigal lil ħutna.

Għalhekk, f'xi Ħadd nistgħu nzuru persuna anzjana li ilha ma tara lil xi ħadd; f'Ħadd ieħor niftakru f'familja li għaddejja minn diffikultà; u f'Ħadd ieħor nagħtu ftit mill-ħin tagħna lil min għandu bżonn is-smiġ u l-kumpanija tagħna.

Il-Papa Ljun XIV qed ifakkarna wkoll li l-fidi Nisranija ma tistax tkun separata mill-imħabba lejn l-oħrajn. Il-laqgħa vera u l-komunjoni jibnu kultura ta' laqgħa, fejn il-persuna l-oħra tiġi milqugħa b'qalb miftuħa. Il-Ħadd huwa “l-jum originali tal-festa” (ara *Udjenza ġenerali*, 12.08.2026), li fih il-komunità tal-fidili tingabar biex tisma' l-Kelma u tiegħu sehem fl-

Ewkaristija, u turi b'mod viżibbli l-komunjoni tagħha mal-Mulej u l-appartenenza tagħha għal Kristu u għall-Knisja.

Ejjew nerġghu niskopru l-gmiel tal-Hadd

Gheżież ħuti, *il-Hadd huwa rigal, mhux piż*. Fl-Ittra appostolika *Desiderio desideravi*, il-Papa Frangisku fakkarna li l-Hadd, qabel ma jkun preċett, huwa rigal li Alla jagħti lill-poplu tiegħu (ara n. 65).

Ejjew għalhekk ma nħallux il-Hadd isir semplicement jum ieħor ta' xogħol, xiri, ġiri u attivitajiet. Ejjew ma nħallux jispicċa jum mingħajr Alla, mingħajr komunità u mingħajr karità.

Ejjew nagħmlu mill-Hadd jum ta' Kristu, jum tal-familja, jum tal-komunità, jum tal-mistrieħ u jum tal-imħabba.

Halli l-Ewkaristija tal-Hadd terġa' ssir il-qalba tal-ħajja tagħna. Halli l-Kelma ta' Alla tmexxina. Halli l-mistrieħ jagħtina ħajja ġdida. Halli l-laqgħa mal-komunità tgħaqqadna aktar. U halli l-karità tagħmel viżibbli l-Mulej li qam mill-imwiet.

Il-Mulej jagħtikom il-barka tiegħu, lilkom u lill-familji tagħkom.

Mogħtija mill-Kurja tal-Isqof, il-Belt Victoria, illum 30 ta' Settembru 2026, Tifkira ta' San Ġilormu, Saċerdot u Duttur tal-Knisja.

Mons. Edward Zammit
Kancillier

✠ Anton Teuma
Isqof ta' Ghawdex